

Zekai Şen: Bir ülkede bilim akademisyenlerin tekelindeyse o ülke gelişemez!

Ömer Çakkal

SD'nin bu sayısında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Hidrojeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Zekai Şen ile röportaj yaptık. Dünyanın en iyi 500 bilim adamı listesinde adı anılan Şen, uzun yıllar görev yaptığı Suudi Arabistan'da Zemzem Enstitüsü'nde de yöneticilik görevini üstlendi, zemzeme dair araştırmalar yaptı. Su kaynakları, kuraklık, çevre gibi çalışma alanları dışında mantık, felsefe, İslam bilim tarihi gibi alanlarda da çalışmaları ve onlarca kitabı olan Şen; Farabi'den girip Newton'dan çıkan, oradan Ebu Hanife, Battani ve İbn-i Sina'ya ve yol üstüdeyken de Descartes'e uğrayabilen adeta bir bilgi hazinesi. Hoca, İTÜ'deki odasının kapısından kaldırdığı prof. dr. unvanının röportajımızda da anılmamasını talep etti. Öğrencilerinin dost canlısı, alçakgönüllü ve keskin zekâsı ile bahsettiği Zekai Hoca, *"Bilimi çok severim ama ona asla iman etmem, hep sorgularım"* ifadesinin ardına eklediği *"Newton'un başına düşen elma, daha önce başkasının kafasına da düşmüş olmasın?"* gibi zekâ işi cümlelerle muhatabını hem şaşkınlığa hem de hayranlığa sevk edebiliyor. 4-5 dili ana dili gibi konuşan biri olarak akademik çalışma için İngilizce şartını kesin bir dille eleştiren hocanın kendi köklerine sıkı sıkıya tutunmuş olması da hayranlık uyandırıyor. Ona göre ülkemizde bilim çevrelerinin İslam dini ile barışmalarının vakti geldi de geçiyor. Bir de bilim, akademisyenlerin insafına bırakılmayacak kadar ciddi bir meseledir!

"Çocukken cam kırığı ve sigara paketi toplayıp yazlık sinemalara giderdim"

Zekai Hocam öncelikle biraz sizi konuşabilir miyiz? Nerede doğdunuz, nasıl bir ailede büyüdünüz, ne şartlarda yetiştiniz? Üniversite eğitiminiz ve akademik yaşamınız. Tüm bu safhalar Zekai Şen'i nasıl bir insan haline getirdi?

Anlatayım efendim. Ben 1947 yılında Kastamonu'nda Samancı Köyü'nde doğmuşum. 2 ay içinde annemi kaybetmişim. Ne resmini biliyorum, ne de kendisini. Babam birinci üvey annemle evlenmiş. Ben onu da pek bilmiyorum. O arada beni İstanbul'a getirmiş. Kastamonu İnebolu sahilinden hareket ederek vapurla İstanbul'a geliyorduk. Ben ölüyordum. Hazır mamalar falan da yok tabi o zaman. Babam vapurun güvertesine çıkıp, *"Allah'ını seven benim oğlumu emzirsin. Yoksa ölüyor"* demiş. İşte böyle. Ben İstanbul Kadıköy'de büyüdüm. Babam mermer ustasıydı. Sülalemde hiç okumuş bir kimse yoktu. Mühendisler inşaata geldiklerinde işçiler hazır ol vaziyetine geçerlermiş. Babam da bundan etkilenmiş, benim mühendis olmamı çok istedi. Bugün kâğıt toplayan çocukları, gençleri görürsünüz. Ben de sokaklarda cam toplardım çocukken. Sigara paketlerinin toplardım. Balık tutardım. Kadıköy'deki yazlık sinemalarda öteki çocuklarla birlikte temizlik yapıp öğlen matinesinde film izlerdim.

Sonra babam biraz paralandı. Beni Şişli Terakki Lisesi'ne yatılı verdi. Oraya gidince salam, sucuk gibi şeyleri ilk kez yedim. Sonra Allah nasip etti, Teknik Üniversiteyi kazandım. Allah rahmet eylesin, babam derdi ki, *"Oğlum sen inşaat mühendisi ol, inşaat yap. Ben de onun taşlarını yaparım."* Fakat ben son yıllara geldiğimde Vehbi Koç Vakfı'nın Bursunu aldım. 3500 lira. Babama elbise almıştım. TÜBİTAK'tan da burs aldım. Ömer Bey kardeşim, sopa Cennet'ten çıkma derler. Babamın elleri ders görmesin, beni odunla döverdi. 5.sınıfta karnem çok kötüydü. Kış günü beni bir dövdü ki, ondan sonra ömrümde ikmale hiç kalmadım. 7 kardeşten tek ben okudum. 1970 senesinde NATO Bursu ile Londra Üniversitesine gittim, sonra İTÜ'ye döndüm. Yıllar yılları izledi. İTÜ'de doçentliğimi verdikten sonra Suudi Arabistan'da 12 sene üniversitede görev yaptım. O süreçte Zemzem Araştırma Enstitüsü'nde Müsteşar olarak görev yaptım. Şu anda İTÜ'de İnşaat Fakültesinde öğretim üyesiyim. Aynı zamanda Su Vakfı'nın Başkanıyım. Zaman zaman değişik ülkelere davet üzerine konuşmacı olarak gidiyorum. Bilhassa su yönetimi ve kuraklık, taşkınlar konusunda danışmanlıklar yapıyorum. İşte böyle bugünlere geldik. Ha şimdi Kavacık'ta oturuyorum. Ekim ayının sonunda yaş haddinden emekli olacağım. Tabi bilim yapmaya devam edeceğim. Mezarda bile bilim yapılabilecek olsa yapmak isterim. Bilime hayatta inanmam, iman da etmem ama çok severim.

“Türk genci ezberle mahvediliyor”

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim hocam. Şimdi henüz ısınmamışken belki biraz ağır bir soru olacak ama dünyada elle gösterilen bir hoca olarak ülkemize, medeniyetimize, insanlığa dair ne gibi dertleriniz var? Yolculuğunuz ne yönde ilerliyor?

Bu soru için teşekkür ederim. Bakın ben öğrencilerime diyorum ki, “Bende bir bilgi varsa beni bir limon gibi sıkın. Tüm su çıksın. Ondan sonra posasına bir tekme atın. Ama sizde kalan hakkım için bir isteğim var; benden öğrendiklerinizi bu vatanın evlatlarına öğreteceksiniz. Gidip Amerika’da değil, burada. Çünkü benim ülkemizin bilime çok ihtiyacı var. Yani Ömer Bey, benim derdim de amacım da ülkemizin bilim hayatı, eğitim, eğitim! Eğitim sistemimiz maalesef çok ezberci. Hâlbuki bilim felsefesi ve mantık lazımdır. Bu konuda da çok öncü Müslüman bilim adamları var. Ve benim en fazla üzüldüğüm, maalesef biz Eski Yunan’ı biliyoruz, Rönesans’ı biliyoruz. Ama Rönesans’ı doğuran esas medeniyet nedir diye hiçbir zaman bakmıyoruz, baktırılmıyoruz. Bakın İslam dini gelmeseydi bugün Batıda bilim dahi olmayacaktı. Fizik, kimya, cebir bunların temellerini atanlar hep Müslüman bilim adamları. Kimya desen Cabir bin Hayyam. Hiç kimse bilmez. Desen sana dudak büküp, “Bu imam mı?” diye alay etmeye kalkarlar. Buya gitmiş yani. İşte benim dertlerim bunlardır.

İTÜ’de ve yurtdışında kendi medeniyetin değerlerine sahip bir hoca olarak yaşadıklarınızı, dünya arenasında Müslüman bir Türk akademisyen olarak yaşadıklarınızı merak ediyorum...

Bakın bana ülkemde dudak bükülürken yurtdışında hep el üstünde tutuldum. Ülkemde üvey evlat oldum. Yurtdışında gerek Doğuda, gerek Batıda itibar gördüm. Kendi kültürümü savunduğum zaman hep zulüm gördüm. Kendi vatanında kültürünü bu kadar dışlayan böyle bir ülke yoktur, İslam ülkeleri dışında. Zira onlar Avrupa kültürüne çok bağımlı. Epey var da mesela bir tane misal vereyim. Ben tüm konuşmalarım da kültürümden daima misal veririm. 1996’da İstanbul’da hava kirliliği üzerine Büyükşehir Belediyesi Hilton Otel’de uluslararası bir panel düzenledi. Orada baktım bizim Anadolu insanı karşımda, Türkçe konuştum. Simultane çeviri de yapılıyor muş zaten. Bizim hocalar Yunan’dan, Batı’dan anlattılar. Ben ede İbni Sina’dan bir atıf yaptım. İnsanın sağlıklı olması noktasında teneffüs edilen havanın temiz olması noktasında uyarısını anlattım. Ögleden sonraki panelde 2 yabancı yanıma yaklaştı. “Ötekilerin anlattıklarını

biz biliyorduk siz Avicenna hakkında biraz daha bilgi verebilir misiniz?” dediler. Ben bilim tarihçisi değilim ama Müslümanların yaptıkları katkıları çok okuduğum için amatör olarak bildiklerimi anlattım. Harvard Üniversitesi’nden İbni Sina üzerine bir konuşma yapmam için bana davetiye geldi. Çok sevindim. Ben mühendisim, orası Sosyal Bilimler. Bana fakültemden izin vermediler. Kültürünü güya bilenler ağızlarını bile açmadılar, ötekiler bana neler dediler. “Yahu Zekai Bey sen geçmiş 800-1000 yıllık adamın sözüyle ne uğraşıyorsun, çağdaş bilim yapsana” dediler. Acaba benim kadar bilim yapan var mıydı orada! Ben hiç kızmadım. Sadece onlara “Ya bana 2500 sene evvelki Aristo hakkında konuşma yapmam için davet gelseydi, acaba durum ne olurdu?” dedim. Oy çokluğu ile gittim ve Harvard’da konuştum. Yani kendi kültürümü savunmanın bedeli bu oldu. Sadece Türkiye değil tüm İslam dünyasının ilim tarihinin üstüne toprak

“Üniversiteler de keşke bir futbol takımı gibi olsa. Çünkü futbolda hem ortaklaşa hareket edilir hem de iyi oynamayan oyuncuya yallah denir. Ama üniversitelerde öyle değil. İstedikçe kadar kötü ders ver, ömrünün sonuna kadar koltuğunda kalıyorsun.”

“Mühendislikte sözel bilgi önemlidir. Yetkim olsa sayısalı kaldırırm. Sözel olmadan sayısal hiçbir şeydir. Yani mantık yürütme önemlidir. 2 kere 2'nin 4 olduğu önemli değildir. Zaten 5 olmadığı ne malum! Türk genci ezberle mahvediliyor. Akıl yürütme yok, muhakeme yok.”

örtülmüş. Zihinler sadece Jack, George şudur budur; Ahmet, Mehmet yok! Benim adımlı masonlar Teknik Üniversitede “imam” koymuşlar. Ben tabi bu durumdan memnun oldum. Bunlar imam deyince camideki imamı sanıyorlar. Oysa imam Gazali'ler var, İmam-ı Azam'lar var. İmam-ı Azam'a bir gün gelip, “Yapışık 2 çocuk doğdu. Biri canlı, biri ölü. Ya İmam ne yapalım” diyorlar. Ne diyor biliyor musun? Onun cansız yerini toprağa gömün. Canlı yerini de besleyin. Toprak onu alır, öbüründen ayırır” diyor. Ben bunu ilk okuduğumda “Vay be!” dedim. “Ne düşünce”. Ölünce de insan çürümüyor mu? O zaman cerrahi de yok. İşte imam bu. Bizde imam deyince cami imamı anlaşılıyor.

“Bilimde geri kalmamızın nedenlerinden biri İslam dininin dışlanması”

Bu bölümde ilim ve hikmet üzerine sorularım olacak. Evvela İslam bilim tarihi üzerine konuşmak istiyorum. Öncelikle bir çerçeve soru: Özelde İslam dünyası, genelde Doğu toplumları ilmi nasıl elde etti, nasıl kaybetti, tekrar nasıl elde edebilir?

“Bilgi Müslüman'ın yitik malıdır, nerede bulursa ona sahip olmalıdır” mealinde bir Hadis var. Müslümanların bilimde geri kalmalarının değişik sebepleri var. Millet der ki bu dinden. Ben asla dinden olduğunu düşünmüyorum. Ha, din dışı

bir takım görüşlerin dindenmiş gibi anlatılması oldu. Ancak gerçekte bilakis tersidir. Bunun bir nedeni ticaret yollarının değişmesidir. Bir başka nedeni belki de bizimkilerin kendilerini biraz daha üstün görüp oradan bilgi almak istememelelidir. Oysa İslamiyet'in ilk zamanlarında bunların hiçbiri yok. Avrupa'da başlayan Rönesans hareketi de ilimde geri kalmamızın öteki nedenidir. Peki, bugün bilimi nasıl tekrar elde edebiliriz? Şimdi deniyor ki Batıyı örnek alalım. Ancak onlar gibi olacaksak tamamen din karşıtı olmamız gerekir. Oysa bizim durumumuz onlardan farklıdır. Onlarda Kilise bilime karşıyken bizde İslam dini tersine şekilde ilmi teşvik etmektedir. “İki günü birbirine eşit olan ziyandadır”, “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”, “Din muameleden ibaretir”, “İlim yapmak her erkeğe ve dişiye farzdır”, “Faydalı ilimler peşinde koşmak lazımdır”, “Gördüğünüz bu evrene bakıp da akıllanmaz mısınız?” Bakın, demek ki akıl çok önemli. Akıl devre dışı kalınca eğitim sistemi de ezberci olur, birçok şey taklitçi olur. Ben ne imam hatip okulunda okudum ne de hafızlığım var. Şişli Terakki okulunda başlattırılmışım. Hiç dini eğitim alamamışım. Ancak daha sonra gördüm ki bilimde geri kalmamızın nedenlerinden biri İslam dininin dışlanması. Rönesans neden Musevilik zamanında olmadı? Kaç bin yıllık din. Neden Hristiyanlık zamanında olmadı? Neden İslamiyet'te hemen oldu? Böyle bir din var mı yahu? Bütün peygamberleri kabul eder. Bütün bilimleri kabul eder. Gâvur icadı demez.

Yok, bunu gâvur yazmış demez. Olmaz. Kul hakkı. Şimdi makale yazarken kaynak gösteriyoruz. Bu, nerden geliyor? Hadislerden geliyor. Kul hakkı denen bir şey var çünkü İslam'da. Efendim ben tüm aydınlarımız dindar olmalı demiyorum. Ama en azında dinimiz olan İslam'ın bilime verdiği önemi bilmesi lazım.

Batı bilimi elde etme ettiği ama hikmeti kaybettiği şeklinde görüşlere katılıyor musunuz? Akademisyen olarak bulunduğunuz dönemlerden neler anlatabilirsiniz?

Ben bu görüşe katılırım. Onlar daha ziyade felsefeye önem verdiler. Felsefe ile hikmet arasında çok fark var. Felsefi birtakım dünyevi birtakım işlerle hatta hayali düşünceler üzerine kuruluyken, tamamen materyalist iken hikmet böyle değil. Hikmetin böyle maddi yönü de var ama manevi yönü de var. Tetikleyici bir şey vardır.

“Akademisyenlerle yıllık sözleşme imzalanmalı”

İlim ve hikmet birbirini tamamlayan ve inancımıza göre kâmil insanda vücut bulan bir şey. Biri olmadan, diğeri hem eksik, hem de sonuçları felaketler doğurabiliyor. Bugün Batı hikmeti, doğu ise ilmi kaybetti ise tüm insanlık olarak bunun ne gibi sonuçlarını yaşıyoruz?

Bu sebepten ötürü her yerde o kadar karmaşa yaşanıyor ki! Tüm dünya zulümlerle çalkalanıyor. Bazı toplumlar bilim sayesinde müthiş zenginlikler yaşarken, hikmete sahip olmadıkları için gerçek manada paylaşmıyorlar ve böylece milyarlarca insan açlık sınırında yaşıyor. Bugün faydalı olmayan bilimler daha bir öne çıktı. Onun için insanların zararına, onları öldüren şeyler yapılıyor. Bugün ilim ve hikmet kol kola ilerleyebilseydi insanlar daha başka bir maddi-manevi bir zenginlik içinde olacaktı. Daha başka bir hoşgörü, zenginlik hayatımızı kucaklamış olacaktı.

Demek ki o zaman bizlerin hikmeti kaybetmeden bilimi yeniden elde etmemiz lazım. Çünkü hikmeti kaybetmemek de ok önemli. Belki onun da sınırındayız...

Tabi. Yalnız bazıları hikmeti sadece iman, inanç boyutunda ele alıyor. Yahu hikmet ilimsiz olur mu? O zaman ben oturayım, akşama kadar Kuran okuyayım, zikir çekeyim, gökten ilim ve zenginlik yağsın. Olur mu hiç! “Din muameledir” diyor insanların en hayırlısı. Efendim falanca adam namaz kılıyor. E bana ne. Kılırsa da bana ne, kılmazsa da bana ne. Bana mı kılıyor? Muamelatı nasıl, ondan haber ver. Bugün Anadolu'ya gidin, gâvur demezler, insan diye hepsini kucaklarlar. Geçen gün bir yabancı bana diyor ki,

“Yahu sizin bu memleket, nasıl memleket. Bize izin vermiyorlar, hep onlar veriyorlar parayı.” Dedim ki, “Bizde böyle.” Demek ki bizde biraz var hikmet. Paylaşma var. Batıda var gibi gözüküyor da emperyalist ve meteryalist bir paylaşma var. O da sahici değil. Hâlbuki bizde duygular da paylaşılıyor.

“Mühendislikte sözel bilgi önemli; yetkim olsa sayısal kaldırırm”

Teşekkür ederim hocam. Bilimlerin ayrışması, ihtisaslaşmanın neden olduğu sorunlar hakkında neler söylersiniz? Biz SD Dergisi olarak hep tıp ve sağlık bilimlerinde bunun sonuçlarını tartışıyoruz ama mühendislikte durum ne? Hem mühendislik bilimindeki ihtisaslaşma, hem de mühendisliğin mantık, felsefe gibi sosyal bilimlerden ayrışması bağlamında soruyorum bunu.

Ben öğrencilerime derim ki ben bilimde sınır dinlemem. Çünkü bütün bilimlerin kökeninde aynı şeyler vardır. Bilim tamamen tektir. Evet, ihtisaslaşma olmalı ama bilimlere de, meselelere de bütüncül bakabilmeliyiz. Ben mühendislikte mantık, felsefe ve etiğin önemine ve gereğine çok inanıyorum. Bilimlerin ayrışması birbirimizi beğenmememize yol açıyor. Bir takım kuramamaya neden oluyor. Herkes kendi penceresinden bakıyor. Hâlbuki kardeşim ben bütün noktaları göremem. Bir sürü zaman kaybederiz. Bakın ömrünüz gider ama genel bakmayı öğrenemeyebilirsiniz. Üniversiteler de keşke bir futbol takımı gibi olsa. Çünkü futbolda hem ortaklaşa hareket edilir hem de iyi oynamayan oyuncuya yallah denir. Ama üniversitelerde öyle değil. İstedikçe kadar kötü ders ver, ömrünün sonuna kadar koltuğunda kalıyorsun.

Mühendislik ve tıp fakülteleri müfredatı felsefe ve mantıktan, ilahiyat ise matematik ve fenden yoksun. Sizce bu doğru mu ve ne gibi sonuçlar doğuruyor?

Bu son derece yanlış bir durumdur. Bunun sonuçlarını ezbere, donuk, taklitçi ve mekanik bireyler olarak görüyoruz. Bilim üretilmiyor, özgün çalışmalar yapılamıyor. Hâlbuki mühendislik eğitiminde mantık ve felsefe olsa olaya hem farklı pencerelerden ve eleştirel bakabilmeyi öğrenecek hem de böylece özgün çalışmalar ortaya koyabilecek. Bakın mühendislikte sözel bilgi önemlidir. Yetkim olsa sayısal kaldırırm. Sözel olmadan sayısal hiçbir şeydir. Yani mantık yürütme önemlidir. 2 kere 2'nin 4 olduğu önemli değildir. Zaten 5 olmadığı ne malum! Türk genci ezberle mahvediliyor. Akıl yürütme yok, muhakeme yok. Bir başka konu üniversitelerimiz yurtdışına öğrenci göndermek için

yarışıyor. Bu çok da matah bir şey değil. Kendi adamımızı kendimiz yetiştirmemiz lazım. Bizim müfredatımızda yetişmesi lazım. İlahiyat eğitiminin ise matematik ve fenden yoksun olması, dini bilimlerle ilgilenenlerin en ufak bilimsel konularda görüş verirken dahi çuvallamasına neden oluyor. Ortak bir taban olmadığı için birbirlerinin dünyasından da habersizler. Sorunlara birlikte çözüm de bulunamıyor. O öyle diyor, bu böyle diyor. Sonuçta konuşmanın ötesine geçilemiyor.

“Ülkemizde bilimin en büyük dinamiti İngilizce eğitim”

Biraz da dünün ve bugünün bilim insanları hakkında konuşabilir miyiz? Eskiden daha azla yetinen, insan yetiştirmeyi ulvi bir amaç olarak misyon edinmiş bilim insanları varken; şimdilerde her şeyin parayla ölçüldüğü bugünün dünyasında ister istemez suyun akışına kendilerini kaptırmış, alçakgönüllülüğü bir kenara bırakmış bilim insanlarına ne gibi eleştiri ve uyarılarınız olur?

Her şeyden önce profesör doktor demek bilim insanı demek değildir. Altını yüz kere çizin. Ama bizim ülkemizde böyle görülür. Asla öyle değildir. Akademisyenler bilim adamını ayıralım. Bambaşka şeylerdir. Bilim adamının tatili bile yoktur. Müteşebbistir, bilim müteşebbisidir. Türkiye'de öyle mucitler var ki. Unvanları yok ama onlar bilim insanı. Ben onlardan çok şey öğrendim. Halktan çok şey öğrendim. Esnaftan, çobandan çok şey öğrendim. Bakın bir ülkede bilim akademisyenlerin tekelineyse o ülke gelişemez. Bilim halka kadar inmelidir. En büyük tehlike de İngilizcedir. Milletimizin geleceğine dair en büyük dinamit İngilizce eğitim. Bakın, Abbasiler döneminde Beytül-Hikme

“Ben esnaftan, çobandan çok şey öğrendim. Bir ülkede bilim akademisyenlerin tekelindeyse o ülke gelişemez. Bilim halka inmelidir. Bu noktada en büyük tehlike de İngilizcedir. Türkiye dil açısından mahvolma yolunda. Bugün halk ile bilim adamı arasında bir uçurum var ve bunun en önemli nedenlerinden biri İngilizce diliyle bilim yapmaya çalışmak.”

TÜBİTAK'tan daha çağdaştı. Neden mi? Çünkü Yunanca, Sanskritçe, Süryanice bütün kitaplar Arapçaya tercüme ettirildi. Müslüman olmayanlar da ehil olanlar çağrıldı, kitapların hepsi tercüme edildi. Türkiye dil açısından mahvolma yolunda. Çünkü bir ülke dilini kaybetse mahvolur. Yahu herkes İngilizce bilse hepimiz aydın mı olmuş olacağız? Ya halkla aramız ne olacak? Bugün halk ile bilim adamı arasında bir uçurum var ve bunun en önemli nedenlerinden biri İngilizce diliyle bilim yapmaya çalışmak.

Ama nasıl olur! Dünyada yaygın bilim dili İngilizce değil mi, tüm kaynaklar İngilizce değil mi?

O zaman ben de size şunu derim. Eskiden bütün kaynaklar eski Yunanca idi. Niye Romalılar onu Roma'ya çevirmedi. Roma İmparatorluğu bilime en büyük düşman devletti.

Hoppala. Onu da bilim ve medeniyetin en büyük destekçisi olarak öğretmişlerdi bize hocam!

Öyle öğretmenler. Roma, “Benim gencim Yunanca öğrenirse benim Latincem ne olacak” dedi. Sonra sıra Müslümanlara geldi. Eski Yunan'ı alıp hemen Arapçaya çevirdiler. Çünkü orada bilim adamı halkta geldi. Bakın bilimin halkta karşılığı olmalı. Ülkemizde bilim eserleri Türkçeye çevrilmeli, bilim Türkçe dilinde ilerlemeli. Böyle bir İngilizce şartı olmamalı. Akademik ilerleme için İngilizce şartı olmamalı. Yahu adam laboratuvarında müthiş bilim üretiyor ama dil bilmiyor. Onu akademiye almamak hiç olur mu? Sen mütercime gerekli çeviriyi yaptır ama o bilimini yapsın. Şimdi torunum bana puzzle alır mısın diyor? O ne, yapboz. Yahu dilimiz de gitmiş. Ruhuna el Fatiha!

Hocam genç bilim insanlarına ne gibi önerileriniz, uyarılarınız olur?

Felsefe ve mantık ile düşünsünler ve şüpheci olsunlar. Bizde şüphecilik deyince benim senden şüphe etmem anlaşılıyor. Dünya görüşü nedir falan. Bunun kadar tehlikeli bir şey yok. Dünyada şüphe edilecek tek şey var, o da bilim. Newton mu yapmış şüphe edeceksin, Einstein mı yapmış şüphe edeceksin. Newton'un başına düşen elmanın daha önce başkasının kafasına düşmüş olmadığı ne malum!

Fakültede kapınızdan prof. dr. unvanı ifadesini neden kaldırdınız?

Bu yazdığında sanılıyor ki bilim adamı. Ben daha o mertebeye erişemedim. O nedenle kaldırdım. Sanılıyor ki bu adam bir şeyleri eleştirmek için, tepkisel olduğu böyle yaptı. Hâlbuki hakikat bu değil, öyle bir niyetim yok. Hiç kimseye bir

tepkim yok. Hoşuma gitmiyor bu unvan. İşte cevabı bu kadar basit. Rütbelerin en büyüğü ilim rütbesidir.

“Ülkemizde bilim çevrelerinin İslam dini ile barışmalarının vakti geldi de geçiyor”

Sayın Hocam çok teşekkür ediyoruz. Şimdi röportajımızın üçüncü bölümüne geçebiliriz. Bu bölümde izniniz olursa üniversite eğitimine odaklanmak istiyoruz. Türk Yükseköğretiminin büyüme süreci yaşadığı bir dönemden geçiyoruz. Genel bir fotoğraf çekmek gerekirse yükseköğretimimizin bugüne ve yarınına dair neler söylersiniz?

YÖK'ün 4 ya da 5'inci maddesi olacaktı. Diyor ki, “Türk milliyetçisi öğrenci yetiştirilmesi” Böyle bir şey kesinlikle olamaz. İnsanlara hizmet edecek, faydalı olacak hangi görüşten olursa olsun insanların yetiştirilmesi gerekir. Yahu siz yabancı öğrencilere eğitim veriyorsunuz, Türk milliyetçiliğine bağlı olarak. Olacak şey mi bu! Aşırı kültürel düşünülüp yazılmış oraya. Olamaz. Batıda ne varsa kopya etmeye çalışmak başka bir sorun, bundan da vazgeçmek gerekir. Bakıyorsun cemaat üniversiteleri bile İngilizce eğitim veriyor. Halk hep maddiyatçılığa alıştırtılıyor. Yahu azıcık da maneviyatı teşvik edin. En büyük mutluluk bilgi mutluluğudur. Çünkü topluma en fazla hizmeti bilgi ile edebilirsiniz. Peygamber Efendimiz, “İnsanların en hayırlısı, insanlara hizmet edendir” demiş. Dikkat edin, “Müslümanlara hizmet edendir” dememiş. Bunda da bir hikmet var.

Üniversitelerimizin bilim üretimi beklenen düzeyde değil. Dünyada yayın sayısında 17-18. sırada olmakla birlikte etki değeri açısından 41-43. sıradayız. Bu sonuçlar eğitimin her düzeyinde kanıta dayalı bir reform yapılmasını mı gösteriyor? Bu konuda neler yapılmalı?

15-20 bin tane, 30 bin tane öğrenciyi Avrupa'ya, Amerika'ya gönderirseniz onlar akademik kariyer yapmak isterken tabi onlar mekanik olarak makale yazarlar. Sayı artar. İslam dünyasında İran, Mısır, 10 milyonluk Yunanistan atıfta bizden ilerideler. Yazılan makalelerin kaç tanesi Türkiye Cumhuriyetinin faydasına bir şey içeriyor. Kaç tanesi acaba birtakım yeni şeyler ortaya koyuyor. Dolayısıyla evet bir şey yapılması lazım. Kültür ve hikmeti için içine sokarak, mantık ve felsefe ile yoğurarak, bir de İslam dini ile barışarak yeni bir bilim anlayışı geliştirmeliyiz.

Ülkemizin bilim insanı yetiştirme politikası tersine beyin göçü çalışmalarını hakkında ne dersiniz?

Çok çok iyi olur. Ama o gelenlerin de mevcut hocalarla maaşlarının eşit olması

lazım. Arada uçurum olmamalı. Bir de hocalarla her sene kontrat yapılması lazım. Ama bu söylediğim bizim üniversitelerde yürümez. Çünkü kimse işi ehline vermez. İşin içine dünya görüşleri girer. Hemşericilik girer. Çıkarıcılık girer. Size bir şey sorayım, gerçekte katil kimdir? Birini öldüren mi katil demeliyiz yoksa üniversitelerde, okullarda beyinleri öldürenlere mi? Birini öldürenin zararı bir kişiye. Ama milyonların beyinlerini öldürenler ne olacak? Onun için Batı üniversiteleri işe yaramayan hocayı kapının dışına koyuyor.

Ülkemizde akademik kadrolara atama ve yükseltmelerle ilgili görüşleriniz nelerdir?

E bu noktada kişinin ilmine, yeterliliğine ne oranda bakıldığı ortada. Üniversitede doçent jürilerine giriyorum. Zırt bir telefon. "İşte iyi çocuktur, şudur, budur." Ben jüriden çıkar çıkmaz dosyayı teslim ediyordum, gelen telefonlara da "Efendim ben dosyayı teslim ettim" diyordum. Bir iki derken baktılar ki bu adam iş yapmayacak, beni artık aramadılar. Peygamber Efendimiz işi ehline verin dedi. Öyle olsa işi dindara verin derdi. Adam kayırırsam ben hesap gününde nasıl hesap veririm! Hem ben neden toplumuma çürük adam yetiştireyim. O zaman ilerleme olmaz. Ben sağlam adam yetiştirmeliyim.

Hızlı üniversiteleşme sürecimiz hakkında görüşünüz...

Bu büyük bir sıkıntıdır. Varsayalım herkes üniversiteden mezun oldu. O zaman ne olacak, kimse iş beğenmeyecek. Çok üniversite var ama bilim üreten de çok mu? Biz hep sayılarla uğraşyoruz. Niceliğe, kaliteye bakmıyoruz.

"Hocam, 'Çöle gidiyorsun, orada bilim yapamazsın' dedi; oysa en iyi bilimi orada yaptım!"

Zemzem Araştırma Enstitüsündeki göreviniz üzerinden bir iki soru soracağım. Su ve zemzeme ilginiz nasıl gelişti, bugünlere nasıl geldi? Enstitüde hangi dönemde, ne görevler üstlendiniz, kısaca ne gibi çalışmalarınız oldu?

Efendim ben inşaat mühendisliği okudum ama TÜBİTAK Bursu ile gittiğim İngiltere'de hidroloji alanında çalışma yaptım. TÜBİTAK o zaman sadece sismoloji ve hidrolojiye burs veriyordu. Sonunda ben kendimi suda buldum. İyi ki de bulmuşum. Zemzem meselesine gelince ben aslında Suudi Arabistan'a su kaynaklarının en iyi yönetimi için gittim. Ama orada Zemzem Araştırma Enstitüsüne müsteşar yaptılar beni. 12 yıl görev yaptım. 30 bin liraya çağırıldılar ama hocam beni doçent olmadan

göndermedi. 15 bin liraya şirkette çalışıyordum, üniversiteye 2300 lira maaşla teknisyen kadrosundan girdim. Hanım 1 kilo elmayı büyük çocuğumdan saklardı. İmkânlarımız oydu burada. Doçentliğimi verdim, ertesi gün gittim Libya'ya. Hocam dedi ki "Çöle gidiyorsun, orada bilim yapamazsın." oysa en iyi bilimi orada yaptım. Neden biliyor musunuz? Muhteşem bir kütüphane kurmuşlar. Akla hayale gelmedik kaynakları yığmışlar. Bilgisayar, almasını getirmişler. Bizdeki en iyi üniversitede yoktu o. Samimi söylüyorum, ben bedevilerden çok şey öğrendim. Orada İngiliz bedevilerin yanına gidiyor, bizim Türk küçümsüyor, gitmiyor.

Zemzem nereden çıkıyor? Tadı, mineral oranı yüzyıllar içinde değişmiş mi?

Tabi değişmiş. Halen de değişiyor. Kurak yıllarda tuzlu olur, yağmurlu yıllarda tuz oranı azalır. Hacerü'l Esved taşına çok yakın bir noktadan çıkıyor. Zemzem müthiş bir mucizedir. Farklı koldan birleşen sular zemzem kuyusunda bu özel suyu oluşturuyor. Kızıldeniz kenarında kurulu bir şehir olan Taif'de dağlar hemen deniz kenarından itibaren müthiş yükselir. Oradan buharlaşan sular büyük çatlaklardan içeri sızar. Zemzem suyunun kaynakları oradan gelir. Mekke'ye kadar akarak yeraltında kıvamını bulur ve 2,5 metre çapındaki zemzem kuyusundan dışarı çıkar. Zemzem'in tuz ve mineral oranı yıldan yıla değişir ama büyük farklar yok. Üç çatlak bir yerde buluşuyor. Kuyu bir metre farklı bir yere vurulsa aynı tadı olmazdı. Zemzem müthiş bir mucizedir.

Binlerce yıldır nasıl bitmiyor, sırrı ne olabilir? Azaldı mı?

Kızıldeniz'den her gün buharlaşma oluyor. Yağışlar da oluyor. Bu sular her gün zemzem kuyusuna su taşıyor. Bir de zemzem suyu sadece içmek için kullanılıyor. Temizlik vs. ihtiyaç için kullanılmadığı için de dikkatli kullanılmış oluyor. Bakın İstanbul'un 1 günlük su ihtiyacı 2,5 milyon metreküp. Zemzemde bir senede hacisi, umrecisi dâhil ancak 1 milyon metreküp kullanıyor.

Su Vakfı ne zaman kuruldu, ne yapıyor?

1996 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi kurmuş. Kurucuları arasında o günün anakent belediye başkanı bugünün Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan Bey de var. O günler kentteki kuraklık sıkıntısından ötürü daha çok halka yönelik seminerler, kampanyalar, bazen de çeşme yapımı vs. çalışmalar yapılırken şimdilerde üniversitelerle ortak projeler, bazen de öğrencilere yönelik dersler gibi bilimsel çalışmalar yürütüyoruz.

"Arapların asıl hazinesi petrol değil su!"

Ülkemizde bulunan yer altı suları hakkında neler söylersiniz? Mineral ve vitamin noktasında iyi ve sağlıklı bir suya mı sahibiz?

Ülkemizde maalesef yeraltı suları üvey evlat olmuş. İstanbul'da 30 bin tane kaçak kuyu olduğu tahmin ediliyor. Buradan sürekli sular çekiliyor ve sular kirletiliyor. Bakın başka ülkeler yeraltı sularına büyük önem veriyor. Bakmayın yerüstünün çöl olduğuna, Arabistan yarımadasının altı yer altı suları ile doludur. Onların esas değerli şeyleri petrol değil, sudur. Akıllıca davranıyorlar, şimdi paramız var deyip denizden arıtıp kullanıyorlar, mevcut kaynaklarını tüketmiyorlar. Yeraltı suları Türkiye'den fazladır.

Ülkemizdeki su israfı hakkında neler yapılabilir? Yöneticilere, bilim insanlarına düşen görevler neler?

Yöneticiler, bilim adamlarının çıkarımlarını dikkate almalıdır. Su yönetimi diye bir şeyimiz, su politikamız olması lazım. Bakın bugün mevcut yasa ve yönetmeliklere göre benim bir toprağım varsa bugün istediğim yere kuyu vururum. Oysa vurulmaması lazımdır. Yerin altı milli servettir, şahsa ait olamaz. Bizde bir rahatlık var. Bizim suyumuz var diyoruz, geleceğe yönelik tedbir mahiyetinde çalışma yapmıyoruz.